

Ο ΑΗΓΙΑΝΝΗΣ Ο ΚΟΥΛΤΟΥΡΜΟΥΣΙΑΝΟΣ *

Μιά φορά, όταν είμουν παιδί, μᾶς πήγε ὄλη τὴν οἰκογένεια ὁ ^{Φίλιππος Γ.} ^{Ἀπομνημόνιο:} πατέρας μου στὸ πανηγύρι τοῦ Ἀηγιάννη τοῦ Κουλτουρμουσιού, ὅπου στὶς 29 τ' Ἀυγούστου κάθε χρόνο κοιμούντανε μιά βραδυά μέσα ^{«Θεομηνί»} στὴ γῆ οἱ ἄρρωστοι γύρω στὸ Ἀγίασμα¹⁾ του, καὶ σηκώνονταν γεροί. ^{τ. 2 Β'. 1939}

Τὸ ξακουσμένο Ἀγίασμα τοῦ Ἀηγιάννη βρίσκονταν μέσα σὲ μιά χαμηλὴ ρεματιά, στὰ βορειοδυτικὰ τῆς ἐπαρχίας Σηλυβρίας, σὲ μικρὴ ἀπόστασιν ἀπὸ τὸ τσιφλίκι Κουλτουρμούσι¹⁾. Μερικὰ μεγάλα δένδρα κι' ἄλλα πῶ μικρὰ ὑψώνονταν γύρω ἀπ' τὴν ἱερὴ πηγὴ, ποὺ τὴν προφύλαγε ἕνα ταπεινὸ περιτείχισμα. Εἶταν ἀσύχναστο τὸ μέρος καὶ τὸ Ἀγίασμα τόσο φτωχικὸ, ποὺ ἡ καντήλα του στέκονταν συχνὰ σβυσμένη. Μὰ με τὸ καλὸ ποὺ εἶδαν ἀπὸ χρόνια χιλιάδες ἄρρωστοι διαλαλήθηκε ἡ χάρη τοῦ παντοῦ, καὶ τὸ πανηγύρι τ' Ἀηγιάννη τοῦ Κουλτουρμουσιού ἐγένετο τὸ πῶς περίφημο ἀπ' ὅλα τὰ ἐξοχικὰ πανηγύρια τῆς περιφέρειας. Διότι μ' ἕνα πλάγιασμα μέσα στὸ θαυματουργὸ χωράφι, ποὺ ἀπλώνονταν δίπλα στὸ Ἀγίασμα του, περνοῦσανε παλιοὶ ρευματισμοί, διάφοροι χρονήσιοι πόνοι μὲς τὰ κόκκαλα, κι' ἄλλες παρόμοιες ἀρρώστιες, ποὺ δὲν μπορούσανε νὰ τίς γιάνουν οἱ γιατροί. Γιὰ τοῦτο περιμένναμε μὲ λαχτάρα τὴν ἡμέρα του ὅλα τὰ σπιτικά, ποὺ εἶχαν τέτοιον ἄρρωστο, κι' ἄλλα ποὺ δὲν εἶχαν πηγαινᾶν νὰ περάσουνε μιά βραδυά στὴν ἐξοχή, ποὺ θὰ εἶτανε σπουδαῖα ποικιλία στὴν ἡσυχὴ ζωὴ τοῦ ἐργατικοῦ καὶ φιλοπροόδου καὶ νοικοκερεμένου ἑλληνισμοῦ τῶν θρακικῶν ἐπαρχιῶν. Ἐκεῖνο μάλιστα τὸ χρόνο εἶχε δώσει ὁ Θεὸς ἀρκετὴ ἐσοδεῖα στὰ γεννήματα, κ' οἱ χωρικοὶ πληρώναν εὐκολὰ τοὺς φόρους των, ἐτοιμάζαν χαρούμενοι τὰ χειμωνιάτικὰ τους, κ' ἔτρεξε κόσμος περισσότερος ἀπὸ κάθε ἄλλο χρόνο στὸ πανηγύρι τ' Ἀηγιάννη.

* Τὸ Κουλτουρμούσι ἦτο τσιφλίκι ὑπαγόμενον εἰς τὴν ὑποδιοίκησιν Σηλυβρίας. Ἰδιοκτησία τῶν κληρονόμων τοῦ Σαμὰτ Μαμουτ πασσᾶ, ἠγοράσθη ὀλίγα ἔτη πρὸ τοῦ Βαλκανικοῦ πολέμου παρὰ τοῦ ἐκ Σηλυβρίας Μιχ. Ν. Παπαδοπούλου καὶ τοῦ ἐκ Τσανδῶς Πολυχρ. Λιολιοπούλου. Διεκρίνετο διὰ τὴν καλὴν ποιότητα τοῦ παραγομένου σίτου. (Σ. Θ.).

1) «Θρακικά», Τόμ. 1, σ. 400, Ἀν. Κ. Π. Σταμούλη «Τοπωνυμικὰ Θράκης».

Ἄρχισαν λοιπὸν ἀπ' τὸ πρῶτὸ τῆς παραμονῆς νὰ μαζεύονται κοντὰ στὸ Ἀγίασμα μὲ νταλίκες καὶ βωδάμαξα, καὶ πρῶτα ἦλθαν ἀπὸ τὸ Κερμένι τὸ γειτονικὸ κι' ἀπ' τὴν Τσεντῶ μὲ τὰ πολλὰ τ' ἀμπέλια, πῶδιναν μοναδικὰ κι' ὀλόγλυκα σταφύλια, τσαγούσια, περιττιανὰ καὶ μωσκέτια, κίτρινα σὰν τὸ φλουρί. Ἄλλα ἀμάξια κατέβηκαν κατόπι ἀπὸ τὴν Τσόρλου κι' ἀπ' τὴ Μεσσηνὴ κι' ἀπὸ τὴ Στράντζα, τὴ μεγάλη ἑλληνικὴ κωμόπολη κοντὰ στὴ Μαυροθάλασσα, ποὺ διατηροῦσε τὰ καλύτερα σχολεῖα κατακεῖ, καὶ εἶχε τὰ πιὸ ὁμορφα κορίτσια μὲ γλυκὰ καὶ μαύρα μάτια. Καὶ κάτω ἀπὸ τὰ παράλια τῆς γαλανῆς θάλασσας τοῦ Μαρμαρᾶ ἦρθαν Ἡρακλειανοὶ καὶ Ξαστρανοί, Γαλίτες καὶ Πλιβατιανοὶ καὶ ἄλλοι, λογιῆς κοπῆς κόσμος. Ἐδῶ ἐβλεπεσ βουλγαροφώνους κολλήγους, ποὺ κουβαλοῦσαν τὰ ταξίματά τους ἀπὸ τὰ κοντινὰ ἀγροκτῆματα τῶν Τούρκων καὶ Ρωμῶν τσιφλικούχων καὶ παρακεῖ περήφανες οἰκογένειες ἀπὸ τὴν ἀρχοντικὴ Σηλυβριά, ποὺ τίς ἐπίεζε σκληρὴ ἀνάγκη νὰ φέρουν τοὺς ἀρρώστους τῶν νὰ παραχωθοῦνε μιὰ φορὰ στὸν Κοιλτουρμουσιανὸ τὸν Ἀηγιάννη, τὸν Ἀηγιάννη τὸν Παραχωτῆ.

Τὸ ἀπόγευμα τῆς παραμονῆς ὅλος ὁ ἀνοιχτὸς ἐκεῖνος χώρος πλάγι στὸ Ἀγίασμα εἶχε γεμίσει ἀπ' τὰ ἀμάξια τῶν προσκυνητῶν, ποὺ ἔγινε τὸ καθένα τους κατάλυμα. Κατέβηκαν ἀμέσως οἱ ψάθες καταγῆς, στρώθηκαν οἱ σελτέδες μὲ τὰ κεντημένα τ' ἄσπρα μαξιλάρια, κ' οἱ γανωμένοι τετζερέδες τοποθετήθηκαν ἐπάνω σὲ τζάκια τῆς στιγμῆς. Πρῶτὴ δουλειὰ τῆς ἐξοχῆς τὸ πανηγύρι εἶταν νὰ ἐτοιμάσουν τὸ φαγί. Τὴν ἴδια ὥρα ἔγιναν καὶ ὑπαίθρια καφενεῖα ἐδῶ κ' ἐκεῖ μὲ πρόχειρους πάγκους γιὰ τὰ ποτήρια καὶ καναπέδες μὲ σανίδια. Σὲ λίγο μάλιστα ἄρχισαν νὰ παίξουν κατάλληλους σκοποὺς ἄλλοι οἱ λατέρνες κι' ἄλλοι τὰ ψιλὰ τὰ παιχνίδια, οἱ λαγοῦτες δηλαδή, τὰ κλαρινέτα καὶ οἱ λύρες, κι' ἅμα μαζεύθηκαν οἱ χουβαρδάδες καὶ κέρασθηκαν δυὸ τρεῖς φορές, πιάσθηκαν παρέες παρέες στὸ χορὸ. Ἄπ' ὅλους ὅμως πρῶτος φάνηκε ὁ Στεφανάκης τὸ Χατζόπουλο, ὁ πιὸ μερακλῆς ἀπὸ τοὺς καφετζῆδες τῆς Τσεντῶς, ποὺ εἶτανε καὶ στὰ προξένια. Ἐσερνε μὲ τέχνη τὸ συρτὸ καθὼς καὶ τὸν κασάπικο, ποὺ τὸν χόρευε στὸ νύχι ἐπάνω. Καὶ σὲ μιὰ στιγμὴ, ποὺ βρίσκουνταν στὸ κατακόρυφο ἢ ζάλη τοῦ χοροῦ, κι' ἀπὸ τὰ βλέμματα τῶν συγκεντρωμένων θεατῶν καταλάβαινε πὼς ὅλοι θαύμαζαν τὴ λεβεντιά του φώναξε σπαραχτικὰ, νὰ τὸν ἀκούσουν τὰ κορίτσια: «Πάρτε με καὶ θά πεθάνω». Ποιὸς ξαίρει μήπως εἶταν κ' ἡ δικιά του κάπου ἐκεῖ κοντὰ, καὶ εἶδε τὸν καημὸ του. Ἐνα μονάχα εἶναι βέβαιο ὅτι ὁ πεταχτὸς ὁ καφετζῆς ἀρραβωνιάσθηκε προτοῦ νὰ κλείσῃ χρόνος.

Μαζί με την διασκέδαση αυτή άρχιζε πρὸς τὸ σουρούπωμα ἡ απαιτούμενη ἐτοιμασία γιὰ τὴ θεραπεία τῶν ἀρρώστων. Πλάγι στὸ κάθε ἀμάξι ἄνοιγαν ἀπὸ ἓνα μικρὸ λάκκο με βάθος μισοῦ μέτρου, ὅπου θὰ πλάγιαζε ὁ ἀρρώστος. Ἡ γῆ ἐκεῖ ἄλλως τε εἶτανε σκαμμένη σὲ πολλὲς μεριὲς ἀπὸ τὰ περασμένα χρόνια, καὶ μόλις ξεχορτάριαζαν κ' ἔσιαζαν τὸ μέρος εἶταν ἔτοιμο τὸ κρεββάτι τὸ περιέργο. Ἐβγαζαν βιαστικά τὰ χῶματα, ἔκαιγαν ξύλα καὶ ξερὰ χορτάρια, κι' ὅταν ἡ νύχτα σκεποῦσε με σκοτάδι τὰ πάντα, ἀμέτρητες χρυσὲς φωτιὲς ἔφεγγαν μέσα στὴν περιοχή, ποὺ βόιζε ἀπ' τὰ τραγούδια καὶ τὶς φωνὲς τῶν χορευτῶν. Ἡ φωτιά ἐξακολουθοῦσε νὰ καίγη δυὸ τρεῖς ὥρες ἕως ὅτου πυρακτώνουνταν ὁ λάκκος. Τὸν βάντιζαν τότε με ἀγίασμα σὲ σχῆμα σταυροῦ. Ἐστρωναν χλωρὰ κλαδιά καὶ χράμια, καὶ πρὶν νὰ σκορπίσουν οἱ ζεστοὶ ἄχνοι, ξαπλώνουνταν ὁ ἀνθρώπος με τὸ πονεμένο τὸ κορμί, γιὰ νὰ πάρη τὸ λουτρό του. Καὶ εἶτανε πραγματικά λουτρό σωτήριο, Διότι ὁ ἀρρώστος ἔπεφτε με θερμοκρασία ὑψηλή, καλοσκεπάζονταν με χοντρά παπλώματα καὶ μετὰ λίγη ὥρα κολυμποῦσε μες τὸν ἵδρω. Οἱ οἰκτεῖοι του ὅμως παραφύλαγαν κρατῶντας καθαρὲς ἀλλαξιές. Ἀλλάζε λοιπὸν ἀσπρόρρουχα καὶ ξανάλλαζε, κι' αὐτὸ ἐπαναλαμβάνονταν δυὸ τρεῖς φορές ἀκόμη, ἕως ὅτου ξεθύμαινε ἡ ζέστη, καὶ τότε πιά τὸν ἀνέβαζαν νὰ ἡσυχάζη στὸ ἀμάξι, ἀνάμεσα στὰ μισακά στρώματα, ὅπου ἓνας ὑπνὸς γλυκὸς τὸν ἔπαιρνε τὴν ἴδια στιγμή. Κι' ὅταν ξυπνοῦσε τὸ πρωί, σηκώνονταν χωρὶς πόνους καὶ φανέρωνε χαρούμενος, ὅτι ἓνα μεγάλο βάρος εἶχε φύγει ἀπὸ μέσα του. Εἶχε χαθῆ πιά τὸ κακὸ, ποὺ τὸν πείδευε δλόκληρα χρόνια καὶ στερεώνονταν ἡ πίστη τοῦ λαοῦ στὴ μεγάλη χάρη τοῦ Ἁγίου.

Ἐκεῖ ποὺ εἶχαν νὰ παρασταθοῦνε ἀρρώστο ἡσύχαζαν πρὸς τὰ μεσάνυχτα, τὸ γλέντι ὅμως δὲ σταματοῦσε παραπέρα, ἤχούσανε οἱ μουσικὲς, καὶ τὰ ποτήρια ἐξακολουθοῦσαν νὰ γεμίζουνε κρασί ἀπὸ τὰ βαρελάκια, πῶφταν ἀπ' τὰ χωριά τους οἱ καφετζήδες, κ' ἔπρεπε ἀπὸ βραδὺς ν' ἀδειάσουν ὅλα διότι τ' Ἀηγιαννιοῦ ἀνήμερα, ποὺ πενθοῦσαν οἱ ὀρθόδοξοι γιὰ τὸν ἄδικο ἀποκεφαλισμὸ τοῦ Προδρόμου, εἶταν ἀμαρτία νὰ πιῆ κανεὶς κρασί καὶ νὰ καταλύση κόκκινο σταφύλι. Καὶ γιὰ τοῦτο βάσταζε ἡ διασκέδαση ὅλη ἐκείνη τὴ νύχτα τὴ μαγευτικὴ, ποὺ δὲ θὰ ξεχάσω ποτέ στὴ ζωὴ μου. Ἐλαμπαν ἐξαιρετικά τὰ ἄστρα τὸν οὐρανὸ, ποὺ ἔλεγαν ὅτι εἶναι τόσα στὸ πλῆθος, ὅσες εἶναι κ' οἱ ψυχὲς τῶν ἀνθρώπων τὸν κόσμον. Φυσοῦσε ζωογόνο ἀγεράκι, ποὺ περισσεύε τὴν εὐθυμὴ διάθεση, κ' οἱ περισσότεροι δὲν κοιμούνταν καθόλου, χωρὶς νὰ καταλάβουν πῶς πέρασε ἡ ὥρα.

Ἔτσι ὅταν ξημέρωσε ἡ γιορτή, βρέθηκε ὅλος ὁ κόσμος στὸ πόδι, καὶ ἅμα χτύπησε τὸ σήμαντρο καὶ κίνησε ὁ παππᾶς πρὸς τὸ Ἅγιάσμα, μαζεύτηκαν σύντομα ὅλοι, ἄναψαν κεριὰ μὲ προσοχή, τὰ κόλλησαν στὶς πέτρες τοῦ μικροῦ περιτειχίσματος, κι' ἀφοῦ ἤπιανε ἀγίασμα καὶ ἔβρεξαν μὲ τοῦτο τὰ μαλλιά τους, σταθήκανε ν' ἀκούσουν τὴν ἀκολουθία. Εἶχε λειτουργήσει ὁ Παπαγιαννάκος, ὁ Τσεντιάνος ὁ οἰκονόμος μὲ τὴν κουδουνιστὴ του τὴ φωνή, ποῦ ἔκαμνε τὴ λειτουργία μὲ μεγαλοπρέπεια καὶ τάξη. Εἶπε ἀργὰ τὸ Εὐαγγέλιο. Μνημόνεψε τὰ ὀνόματα καθαρὰ καὶ μεγαλόφωνα, γιὰ ν' ἀκούσουν οἱ γυναῖκες τὰ δικά τους. Κι' ὅταν ἐδιάβαζε τὶς εὐχές, ἔσκυβαν οἱ χριστιανοὶ τὸ κεφάλι μὲ εὐλάβεια, κ' ἐκείνη τὴ στιγμή θαροῦσε πὼς καὶ τὰ δέντρα ἔνοιωθαν τὴν ψαλμωδία τὴ γλυκεῖα καὶ διαχύγονταν ὀλόγυρα ἡ εὐλογία τοῦ Θεοῦ.

Μετὰ τὴν ἀπόλυση τελείωνε σχεδὸν ἡ πανηγυρὴ, καὶ ἄρχιζε τὸ πλῆθος νὰ σκορπάη. Οἱ μακρνοὶ ξεσηκώνονταν πρῶτοι, γιὰ νὰ γυρίσουνε νωρὶς στὰ χωριά τους. Περνοῦσανε λοιπὸν τὰ χάντρα στῶν ἀλόγων τοὺς λαιμούς, στόλιζαν τὶς τσέρκες τῶν ἀμαξιῶν μὲ κλαδιά, ἄλειψαν τὰ τρεχούλια μὲ κατράνι, καὶ ξεκινούσανε ἀραδιαστοὶ μὲ χαρὲς καὶ μὲ τραγούδια. Θυμῶμαι κι' ἓνα ἀπὸ τὰ τραγούδια ποῦ τραγουδοῦσαν περισσότερο «ὦ ἔλα κόρη ἔλα, ξανθὴ καὶ γαλανή, νὰ λύσουμε μὲ τρέλλα τὴς βάρκας τὸ πανί».

Ἐμεῖς ἀπὸ τὴν Τσεντῶ, ἀφοῦ παραβγάλαμε ὅλους τοὺς γνωστούς, ἐφύγαμε σχεδὸν τελευταῖοι, διότι τὸ χωριὸ μας ἀπεῖχε μιά ὥρα μόνάχα ἀπ' τὸ Κουλτουρμούσι καὶ σταματήσαμε στὸ Πρωτογόνατο, μιά ὑψηλὴ τοποθεσία, ἀπὸ ὅπου παρουσιάζονταν μιά ἐξαισία εἰκόνα, ποῦ εἶτανε χαρὰ Θεοῦ νὰ τὴν βλέπης. Πρὸς τὴν μεριὰ τῆς ἀνατολῆς φαίνονταν ὀλόκληρη ἕως τὰ περίχωρα τῆς Πόλης ἡ ἐπαρχία Σηλυβρίας μὲ τ' ἀλησιμόνητα χωριά της, σὰν περιβόλι ἀπέραντο. Κι' ἀπὸ δεξιὰ καμάρωνε ἡ Προποντίδα μὲ τὴ γελαστὴ ἀκρογιαλιά της, ποῦ ξεγελοῦσε τὸ βλέμμα καὶ τῶπερνε καὶ τῶφερνε ἐκστατικὸ ἕως τὴν ἄκρη τοῦ θαυμάσιου καὶ ἀνοιχτόκαρδου ὀρίζοντα. Ἐκεῖ στὸ βάθος διακρίνονταν θαμπὰ τὰ νησιά τοῦ Μαρμαρᾶ καὶ ἡ ἀντικρυνὴ στεριά τῆς Βιθυνίας, μὲ τὸν Προυσσιανὸ τὸν Ὀλυμπον κι' ἄλλα παραπερά ὑψώματα, ὅλα τους ἅγια χῶματα ἑλληνικά.

Ξάνθη 10 Ἀπριλίου 1939

ΦΩΤΙΟΣ ΓΡ. ΑΠΟΣΤΟΛΙΔΗΣ